

alan Hablî'nin hat sanatını öğrenme müddeti on yıldan daha fazla sürmüştür, çünkü Hâfız Osman 1110'da (1698) vefat etmiştir. Bu sebeple Kebecizâde Mehmed Vasfî'nin düzenlediği hattat silsilesinde yer alan, "Kırk dört yaşında yazıya başlamış ve kırk beş yaşında icâzet almıştır" ifadesini kabul etmeye imkân yoktur.

Hüseyin Efendi, Beyazıt'taki Eski Saray'da meşk muallimi olarak vazifeliyken 1145'te (1732) "kâtib-i sarây-ı sultânî" sıfatıyla Topkapı Sarayı'nın hat hocasına ve Eminönü'ndeki Yeni Vâlide Camii'nin ikinci imamlığına getirilmiş, ayrıca Ayaşofya mektebinde de hat muallimliği yapmıştır.

Birçok mushaf, en'âm, delail, evrâd, kıta, murakka' (TİEM, nr. 2472, 1149/1736) yazan Hüseyin Hablî 1157 yılı Şâbanının ilk günlerinde (1744 Eylül ortaları) vefat ederek Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir, kabri bugün yok olmuştur.

Hâfız Osman'dan bu yana süregelen hattatlar silsilesinde muteber mevkii ve çok sayıda talebesi bulunan Hüseyin Hablî'nin yetiştirdiği mühim isimler şunlardır: Yahyâ Fahreddin (İmam Sarı Yahyâ), Mehmed Hamdi (Karalamacı), Yamakzâde Sâlih, Derviş Ali (Üçüncü) ve İbrâhim Afif.

#### BİBLİYOGRAFYA :

Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 172-173; Habîb, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1305, s. 108; Cl. Huart, *Les calligraphes et les miniaturistes de l'orient musulman*, Paris 1908, s. 162-163; Suyolcuâde, *Devhatü'l-küttâb*, s. 38; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, s. 145, 287; [M. Uğur Derman], "Hüseyin-i Hablî", *TA*, XIX, 427.



M. UĞUR DERMAN

### HÜSEYİN HÂLİD BEY (1853-1920)

Türk müzikisi bestekârı.

İstanbul'da doğdu. Makâm-ı Seraskerî Muhâsebat Dairesi mümeyyizlerinden Hâfız Said Bey'in oğludur. Küçük yaşta Enderun'a alındı. Müsiki kabiliyetiyle dikkati çekerek kısa zamanda Muzika-i Hümayun'a geçti. Temel müsik bilgilerini buradan edindiği anlaşılmaktadır. Bir müddet sonra müezzin-i şehriyâriler arasında yer alan Hâlid Bey bu vazifesinde sermüezzinliğe kadar yükseldi. Sermüezzinlik görevine hangi padişah zamanında getirildiğine dair bilgi mevcut değilse de bunun II. Abdülhamid döneminde olması kuvvetle muhtemeldir. Bu görevinden kolağası rütbesinde iken emekliye ayrılan Hâlid Bey Üsküdar'da Nuhkuşu'sundaki

evinde vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı'nın Selimiye Tekkesi karşısındaki bölümüne defnedildi. Ağabeyi Kemânî Ali Haydar Bey, eserlerinde Türk müzikisi makam ve usullerini kullanmasıyla tanıyan ilk operet bestekârlarındandır.

Saraydaki görevinden dolayı Müezzin Hâlid ve Müezzinbaşı Hâlid Bey olarak da anılan Hüseyin Hâlid, bestekârlığının yanı sıra iyi bir kanun icracısı ve müsiki hocası olarak da bilinmektedir. Dinî ve din dışı sahada bestelediği eserlerden tevşih, ilâhi, saz semâisi ve şarkı formlarındaki on altısı günümüze ulaşmış olup bunlar arasında güftesi Aziz Mahmud Hüdâyî'ye ait, "Sadır-ı cem'i'l-mürselin sensin yâ Resûlallah" mısraı ile başlayan düğâh tevşihî en meşhurlarındandır. Talebeleri arasında Bulgurlulu Hâfız Hüsnü ile kendisinden kanun dersi alan Abdülkadir Töre özellikle zikredilmesi gereken sanatkârlardır.

#### BİBLİYOGRAFYA :

*Türk Musikisi Klasiklerinden İlahiler* (İstanbul Konservatuarı neşriyatı), İstanbul 1933, II, 115; Ergun, *Antoloji*, II, 633, 645; Mahmut Ragıp Gazimihal, *Türk Askerî Muzikaları Tarihi*, İstanbul 1955, s. 104; Şengel, *İlahiler*, II, 71; IV, 48-49; Kıp, *TSM Saz Eserleri*, s. 9; *TSM Sözlü Eserler*, s. 72, 79, 128, 188, 296, 297, 351, 370; Gültekin Oransay, "Yayınlanmış Türk Din Müsikisi Sözlü Anıtlarının Ezgiyecileri", *AÜ İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, III, Ankara 1977, s. 183; Öztuna, *BTMA*, I, 321.



NURİ ÖZCAN

### HÜSEYİN HÂLİS EFENDİ (ö. 1919)

Son dönem  
zâkirbaşılardan, bestekâr.

İstanbul'da doğdu ve burada yaşadı. Döşemeci İbrâhim Efendi'nin oğludur. Son devrin meşhur zâkirbaşılardan Balat İmamı diye tanınan Hâfız Hasan Efendi'den faydalandı ve ondan pek çok ilâhi ve şuşul meşketti. Bu arada hıfzını tamamladı. Evkaf Mahkemesi mümeyyizliği yaptı ve Şehremini'de Remî Mehmed Efendi Kâdirî Dergâhı şeyhliğinde bulundu. 7 Muharrem 1338 (3 Ekim 1919) tarihinde vefat ederek tekkenin hazîresine defnedildi. Kardeşi Şeyh Râşid Efendi devrinin önemli zâkirbaşı ve müsikîşinaslarından. Son dönem zâkirbaşılardan Selâhatin Gürer de yeğenidir.

Kıyâmî ve devrânî zâkirbaşılardan olan Hüseyin Hâlis Efendi, zâkirbaşılıktaki şöhrati kadar dinî eserleriyle de bestekârlıktaki gücünü ortaya koymuştur. No-

tası günümüze ulaşmış altı ilâhisinden güftesi Eşrefoğlu Rûmî'ye ait, "Ben dost hevâsına düştüm" mısraı ile başlayan rast ilâhisiyle güftesi Ümmî Sinan'a ait, "Erenlerin sohbeti ele giresi değil" mısraı ile başlayan bayatî ve düğâh ilâhileri meşhurdur.

#### BİBLİYOGRAFYA :

Ergun, *Antoloji*, II, 490, 660; Şengel, *İlahiler*, I, 78; II, 70; Töre, *İlahiler*, IX, 219, 232, 237, 240-241; Öztuna, *BTMA*, I, 323.



NURİ ÖZCAN

### HÜSEYİN b. HAMDÂN b. HAMDÛN

(حسين بن حمدان بن حمدون)

Ebû Abdillâh (Ebû Ali) Hüseyin  
b. Hamdân b. Hamdûn  
b. el-Hâris el-Adevî et-Tağlibî  
(ö. 306/918)

Abbâsiler'in Hamdâniler'e mensup  
vali ve kumandanlarından.

Hamdâniler'e adını veren Hamdân b. Hamdûn'un oğlu, aynı hânedanın kurucusu kabul edilen Ebû'l-Heycâ Abdullah'ın kardeşi ve Halep Hamdânî Emîri Seyfûddevle'nin amcasıdır. Abbâsî halifeleri Mu'tazîd-Billâh, Müktefi-Billâh ve Muktedir-Billâh dönemlerinde çeşitli görevlerde bulunan Hüseyin, Hamdâniler'in kuruluşunda önemli hizmetleri görülen bir emirdir.

Hüseyin'in tarih sahnesine çıkışı, Hâricî isyancılarından Hârûn eş-Şârî'nin mütefiki olan babasının Erdümüş Kalesi'ni ona bırakarak kaçması ile başladı (282/895). Sorumluluğu yüklediği ilk günlerde askerî dehasını kullanarak kaleyi Halife Mu'tazîd-Billâh'a teslim eden Hüseyin onun en çok güvendiği yardımcılarından biri oldu. Hüseyin'in ilk görevi Hârûn eş-Şârî'nin takibi ve yakalanması oldu. Bu sayede daha önce şart koştuğu üzere hem hapisteki babasını serbest bıraktırdı, hem kabilesi Tağlib'in ödemesi gereken vergisini affettirdi, hem de 500 kişilik bir süvari birliğinin kumandanlığını elde etti (283/896). Cibâl bölgesinde Bekir b. Abdülâzîz b. Ebû Düle'f'e karşı düzenlenen harekette de Hüseyin kendini gösterdi. Hüseyin b. Hamdân, Abbâsî hilâfetine asıl hizmetlerini Suriye ve Irak'ı kasıp kavuran Karmatîler'e karşı verdiği mücadelelerle yaptı. Halife Müktefi-Billâh tarafından Karmatî lideri Hüseyin b. Zikrevyh'i takiple görevlendirilen Muhammed b. Süleyman'ın ordusunda sağ kanat kumandanı olarak görev aldı. Kendine "mehdî, emîrül'müminîn" unvanı veren Hüseyin'in yakalan-